עין משפט נר מצוה

פב א מיי' פ"ג מהל' שגגות הל"ב :

פג ב ג מיי' פ"א מהל' ערכין הל"ה סמג עשין קכח :

[נ"ע בפ"ג דסוטה כ:]

תורה אור

תשלחו" זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס, לימא מסייע ליה טומטום ואנדרוגינוס שראו לובן או אודם אין חייבין על ביאת מקדש ואין שורפין עליהם את התרומה, ראו לובן ואודם כאחת אין חייבין על ביאת מקדש אבל שורפין עליהם את התרומה מ"ט לאו משום שנאמר מזכר ועד נקבה תשלחו" זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס! אמר עולא לא, הא מני ר' אליעזר היא *דתנן רבי אליעזר אומר השרץ ונעלם ממנו" על העלם שרץ הוא חייב ואינו חייב על העלם מקדש רבי עקיבא אומר ונעלם ממנו והוא טמא" על העלם טומאה הוא חייב ואינו חייב על העלם מקדש *ואמרינן מאי בינייהו ואמר חזקיה שרץ ונבלה איכא בינייהו דרבי אליעזר סבר בעינן עד דידע אי בשרץ איטמי אי בנבילה איטמי ור' עקיבא סבר לא בעינן, לאו אמר רבי אליעזר התם בעינן דידע אי בשרץ איטמי אי בנבלה איטמי הכא נמי בעינן דידע אי בלובן איטמי אי באודם איטמי, אבל לרבי עקיבא דאמר משום טומאה מיחייב הכא נמי משום טומאה מיחייב. מאי שנא ביאת מקדש דלא דכתיב מזכר ועד נקבה תשלחו" זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס אי הכי תרומה נמי לא נשרוף דכתיב והזב את זובו לזכר ולנקבה" זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס! ההוא מבעי ליה לכדרבי יצחק דאמר רבי יצחק *לזכר" לרבות את המצורע למעינותיו "ולנקבה" לרבות את המצורעת למעינותיה. האי נמי מבעי ליה *במי שיש לו טהרה במקוה פרט לכלי חרס דברי רבי יוסי! אם כן נכתוב רחמנא אדם וכי תימא אי כתב רחמנא אדם הוה אמינא כלי מתכות לא, מכל טמא לנפש" נפקא! זכר ונקבה למה לי, לכדרב הוא דאתא! ואימא כוליה לכדרב הוא דאתא! אם כן נכתוב זכר ונקבה" מאי "מזכר ועד נקבה" עד כל דבר שיש לו טהרה במקוה! אי הכי איטמי בשאר טומאות לא לישלחו! אמר קרא "מזכר" מטומאה הפורשת מן הזכר, אבל הכא דכתיב "מזכר עד נקבה" למעוטי טומטום ואנדרוגינוס הוא דאתא והא גבי ערכין דכתיב "הזכר" *ותניא "הזכר" ולא טומטום ואנדרוגינוס יכול לא יהא בערך איש אבל יהא בערך אשה? תלמוד לומר "הזכר ואם נקבה" זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס טעמא דכתיב "הזכר ואם נקבה" הא מזכר ונקבה לא ממעט? ההוא מבעי ליה לחלק

אמר עולא הא מני ר' אליעזר היא. והא דתנן שלהי הערל (יבמות פג:) רבי אליעזר אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כזכר הא אמרינן התם לא לכל אמר רבי אליעזר אנדרוגינוס חייבין עליו אי נמי י"ל דהכא הכי קאמר האי תנא דאמר אין חייבין על ביאת מקדש דריש השרץ כרבי אליעזר: **פרט** לכלי חרס גרסי'. ותו לא ולא גרס שאין לו טהרה במקוה דבשלהי המוצא תפילין (עירובין קד:) בעי למימר משום דהוא נעשה אב הטומאה ואין צריך למורקו דאף ע"ג דאינו מן הברייתא נקטיה הש"ס משום דמסיק התם דה"ה שרץ אע"ג דאב הטומאה הוא וא"ת דאמר *בפ"ק דסוטה (דף ס) ובפרק אלו דברים (פסחים סו.) אפי' מת מותר ליכנס במחנה לויה שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו וגו' מאי אפי' אדרבה מת קיל טפי דאין לו טהרה במקוה ואפילו במחנה שכינה נמי ויש לומר דאיכא למ"ד שלהי עירובין (דף קד:) דמחייב מכניס שרץ למקדש אע"ג דאין לו טהרה במקוה וה"ה מת אי נמי מת מחייב טפי משום דיש במינו טהרה במקוה כגון אדם חי: **הוה** אמינא כלי מתכות לא. האי מלי למנקט כלי שטף אלא נקט כלי מתכות משום דחמיר דחרב הרי הוא כחלל: **עד** כל דבר שיש לו טהרה במקוה. מלשון עד דריש כדפ"ה דמשמע כל מי שיש לו דין שמזכר עד נקבה דהיינו שיש לו טהרה במקוה וא"ת כל טמא לנפש אם כן למאי אתא ויש לומר דברים אלו דברים בפסחים (דף סו:) דריש ליה שפיר: **אי** הכי בשאר טומאות נמי. פירוש כיון דדריש מזכר ועד נקבה למי שיש לו טהרה במקוה אם כן מוקמינן קרא גם בשאר טומאות דלאו לובן ואודם דהיינו בכלים ואם כן דטומאת מת ושרץ נמי לא לישלחו טומטום ואנדרוגינוס: **תלמוד** לומר הזכר. ה"א דהזכר דריש ותימה דבפ' על אלו מומין (בכורות דף מב.) אמרינן שאני הכא דכתיב הזכרים משמע משום דכתיב הזכרים אבל ה"א דהזכר לא חשיב יתור למעט אנדרוגינוס ושמא איכא שום דרשא התם דדריש מה"א: **הא** מזכר לחודיה לא ממעט. הך ברייתא אתיא כרבי יהודה כדמוכח במסכת שבת בפרק ר"א דמילה (דף קלד:) על הא דקאמר רבי יהודה אנדרוגינוס דוחה שבת דקאמר רב חסדא לא לכל אמר ר' יהודה זכר הוא שאם אתה אומר כן בערכין יערך ותניא הזכר ולא טומטום ט' פירוש סתם ספרא רבי יהודה וקאמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא אנדרוגינוס פסול לקדש מי חטאת דברי רבי יהודה ופריך מאי שנא גבי מילה ומשני משום דכתיב המול לכם כל זכר והשתא תימה דהכא גבי ערכין צריך יתורא למעט טומטום ואנדרוגינוס ולא ממעט להו מלשון זכר ונקבה וגבי מילה אדרבה צריך יתורא לרבות וגבי קדוש ממעט ליה אף ע"ג דליכא יתורא אחרינא לאנדרוגינוס אלא משום דכתיב ונתן ולא כתיב ונתנה למעוטי אשה והגה מצינו למימר דכיון דגלי בערכין דלא הוי בכלל זכר ילפינן קדוש מערכין ומילה נמי הוה ילפינן אי לאו דגלי קרא דכל זכר והא דלא ילפינן קדוש ממילה משום דטפי איכא למילף מערכין לחומרא והכא דפריך וכל היכא דכתיב זכר למעט טומטום ואנדרוגינוס והא גבי ערכין כו' לא מצי לשנויי דמערכין ילפינן דאדרבה ממילה אית לן למילף דהוי בכלל זכר כדי להטעינו שילוח ולא מערכין לקולא ובפרק על אלו מומין (בכורות מב.) דמצריך קרא יתירא למעט טומטום ואנדרוגינוס דקאמר כשהוא אומר הזכר למטה שאין ת"ל ולא ילפינן מערכין לחומרא שלא להכשירו לעולה והצריך קרבן אחר התם אצטריך קרא לקרבן נדבה כגון שאמר הרי זו עולה והוי קולא שאינו קדוש דלא הוה ילפינן מערכין לקולא אלא ממילה לחומרא ולהכי אצטריך קרא. אך קשה דבפ' הערל (יבמות עב:) משמע דלא פסיל ליה ר' יהודה לענין קדוש אלא משום דהוי ספק אשה דתנן התם ר' יהודה אומר אנדרוגינוס שקדש קדושיו פסולין משום שהוא ספק אשה ואשה פסולה לקדש וי"ל דלגבי ערך אף ע"ג דהוא זכר או נקבה ממעטו הכתוב מערך איש ואשה לפי שהוא משונה ולאי הוה מיעוטא דזכר לחודיה הוה אמינא דאפקיה רחמנא מערך זכר ואוקמיה בערך נקבה אפילו הוא זכר וכן איפכא וגבי מילה אי נקבה היא הא איצטריך קרא לרבויי ואי זכר הוא שפיר איכא שום דרשא דהוה ממעטינן ליה אי לאו דריבא הכתוב והיא דבכורות (דף מב:) דהזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס איכא למימר דלא אתיא כר' יהודה דכיון דספק הוא לא אצטריך קרא למעוטי ספקא ואף ע"ג דסתם ספרא ר' יהודה היא היינו בסתמא אחרינא אבל הא ע"כ לאו רבי יהודה היא :

תשלחו. היינו שילוח טמאים ממקדש : רבי אליעזר היא. דבעי לענין קרבן טומאה עד דידע במאי איטמי אבל לרבנן דלא בעו בשאר טומאות עד דידע. במאי איטמי הכא נמי מחייבי דלא דרשינן זכר ודאי נקבה ודאית : השרץ ונעלם. או בנבלת שרץ ונעלם ממנו : על העלם שרץ. שנטמא וידע, ובשעה שנכנס נעלם ממנו טומאה חייב : ואינו חייב על העלם מקדש. אם כשנכנס למקדש זכור לטומאה ונעלם ממנו מקדש ונכנס שהוא סבור שזה מקדש וכשילא נזכר פטור : שרץ ונבלה. לפניו וידע שנגע באחד מהם ואינו יודע באיזה מהם נגע וכשבא למקדש שכח אותו ומשילא נזכר : ר' אליעזר. דאדכר שם שרץ סבר דבעינן עד דידע אם בשרץ איטמי כו' : הזב את זובו לזכר ולנקבה. ולדרוש נמי זכר ודאי נקבה ודאית מטמא בזיבה ולא טומטום : לזכר לרבות מצורע. שהוא מוקש לזב להיות מעינותיו אב הטומאה לטמא אדם וכלים כזב דכתיב ביה (ויקרא טו) וכי ירוק הזב וגו' : פרט לכלי חרס טמא. שאין טעון שילוח מן העזרה : הוה אמינא כלי מתכות לא טעון שילוח והכי שני בדיבוריה למדרש כל שיש לו דין הנוהג בזכר ובנקבה דהיינו טהרה במקוה : מכל טמא נפקא. דאף כלי מתכות בעי שילוח ועל כרחין הוה דרשינן 'אדם' ודמי ליה ולא כלי חרס שאין לו טהרה : עד נקבה. משמע כל מי שיש לו דין שהוא מזכר עד נקבה שיש להן טהרה : אי הכי. לעיל קאי כיון דאמר רב לענין שילוח, זכר ודאי ולא טומטום, בשאר טומאות נמי כגון טומטום שנטמא במת או בשרץ ונכנס למקדש יפטר : הזכר. והיה ערכך הזכר : תלמוד לומר הזכר. ה"א דריש : אם נקבה. "אם" קדריש : ההוא מיבעי ליה. למכתב זכר ונקבה : לחלק

ה"ג

מסורת הש"ס

שבועות יז.

[לקמן לד:]

[עירובין קד: ע"ש]

ערכין ד: מנחות קט: בכורות מב.

תוספי הרא"ש

ואתו תרוייהו : אמר עולא הא מני ר' אליעזר היא. ותימה הא תנן בסוף הערל ר' אליעזר אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כזכר וי"ל דהא אמרינן התם לא לכל אמר ר' אליעזר אנדרוגינוס זכר מעליא וי"ל הא דקאמר הכא סבר לה כר' אליעזר היינו בפלוגתא דהשרץ ונעלם : פרט לכלי חרס גרס ול"ג שאין לו טהרה במקוה דאינו מן הברייתא כדמוכח בסוף המוצא תפילין דבעינן למימר לפי שאינו נעשה אב הטומאה ומיהו אין צריך למורקו אע"ג שאינו מן הברייתא והאי דנקט ליה תלמודא משום דמסקינן התם דבשרץ (נמי) פליגי נמי תנאי והיינו ע"כ משום שאין לו טהרה במקוה: הוא כלי מתכות לא. ה"ה דהוה מצי למימר כל כלי שטף לא [אלא] נקט כלי מתכות לרבותא דאע"ג דחמירי דחרב הרי הוא כחלל: עד כל דבר שיש לו טהרה במקוה ' והשתא לא איצטריך כל טמא לנפש לכלי מתכות ובריש אלו דברים בפסחים דריש ליה לדרשא אחרינא: אי הכי נטמאו בשאר טומאות נמי לא לשלחו ' אא"ב דכולהו לכדרב (תנא) הוא דאתא ניחא דאמרי' מזכר מטומאה המפורשת מזכר אבל כיון דאמרת דעד אתא לרבויי כל דבר שיש לו טהרה במקוה ואינהו אפילו בשאר טומאות נשתלחי א"כ טומטום ואנדרוגינו' נמי [לא לישלחו אפי' בטומאת מת ושרץ] ומשני דאפילו הכי דרשינן מזכר טומאה המפורשת מן הזכר :

נושא/מבנה

◇ טרף/טומאה מח' ר"א ור"ע איזה העלם מחייב בטומאת מקדש כלומר שידע שנטמא וכשנכנס למקדש נעלם

נושא

מתי דורשים "זכר ונקבה" זכר-ודאי ונקבה-ודאית (למעוטי טומטום ואנדרוגינוס)

מבנה

⌂ (מחקה) קושיות

⬠ תשובות

נושא

איזה כלים שנטמאו בזיבן טילוח מן המקדש

- מתכת
- חרס

ויקרא הזב

או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם

זכר ונקבה